

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента **Томашевського Володимира Володимировича** про дисертаційне дослідження **Семенюка Антона Юрійовича** з теми «**Формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів у процесі професійної підготовки**», подане на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дослідження. Серед соціальних цінностей найбільші можливості впливу на формування духовно багаті особистості, здатної до творчої діяльності, має художня культура. Мистецтво здатне підтримувати відкритість системи цінностей, відвертість пошуку і вибору орієнтації в культурі, що зрештою виховує духовну незалежність людини. Для культури це є важливим і значним потенціалом і чинником розвитку. Саме художня культура дозволяє усвідомити унікальність і неповторність людини та світу, сприяє розвитку її духовності, розширює світогляд, формує позитивні життєві орієнтири особистості та власну світоглядну позицію, сприяє самооновленню традицій і норм культури міжособистісного спілкування, формуванню понять про загальнолюдські цінності та критерії оцінки явищ буття за законами краси. Отож, актуальність естетично-світоглядної орієнтації суб'єктів мистецької освіти, зокрема майбутніх фахівців-митців педагогів-художників, художників-конструкторів та дизайнерів є очевидною. Актуальність дослідження додатково підтверджують визначені дисертантом суперечності між: культуротворчою природою професійної діяльності художників-конструкторів (дизайнерів) і вузькотехнологічним підходом до змісту їхньої професійної підготовки у закладах вищої освіти; необхідністю цілеспрямованого формування художньої культури в майбутніх художників-конструкторів і недостатньою її актуалізацією в сучасному освітньому процесі; потенційними можливостями професійної підготовки майбутніх художників-конструкторів до формування їх художньої культури та недостатньою розробленістю навчально-методичного

забезпечення для її реалізації; потребою організації систематичної цілеспрямованої діяльності щодо формування художньої культури у майбутніх художників-конструкторів в освітньому середовищі закладу вищої освіти та відсутністю комплексу педагогічних умов, що його забезпечують. Відтак, актуальність обраної А. Ю. Семенюком проблематики заперечень не викликає.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до наукової теми кафедри педагогіки «Мультиплікативна парадигма професійного становлення фахівців» (№ 0114U007157), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Автором досліджено проблему формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів у закладах вищої освіти. Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 4 від 27.11.2014 р.) та узгоджено у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук при НАПН України (протокол № 5 від 23.06.2015 р.).

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації А. Ю. Семенюка, забезпечений завдяки чітко визначеній постановці та реалізації мети і завдань дослідження, а також комплексному використанню автором теоретичних, емпіричних та статистичних методів дослідження, які на наш погляд, відповідають визначеній меті і завданням дисертаційної роботи. Достовірність результатів дослідження також забезпечувалася методологічним і теоретичним обґрунтуванням вихідних концептуальних положень; використанням апробованого діагностувального інструментарію; репрезентативністю масиву досліджуваних даних, експериментальною перевіркою гіпотези, висновків; використанням комплексу методів дослідження, що є адекватними меті і завданням дослідження; якісним і кількісним аналізом одержаних даних;

експериментально-дослідною перевіркою висунутої гіпотези; статистичною обробкою результатів педагогічного експерименту.

Високий ступінь достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій також підтверджується їх позитивною оцінкою у процесі апробації на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях (Одеса, Київ, Львів, Харків, Запоріжжя), їх упровадженні в освітній процес чотирьох закладів вищої освіти України (Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Одеської державної академії будівництва та архітектури, архітектурно-художнього інституту, Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка).

Наукова новизна наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукова новизна дисертації А. Ю. Семенюка полягає у тому, що вперше визначено педагогічні умови формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів (залучення майбутніх художників-конструкторів до творчої художньої діяльності професійного спрямування з використанням комп'ютерних технологій; усвідомлення майбутніми художниками-конструкторами необхідності реалізації естетичного складової в майбутній професійній діяльності; забезпечення педагогічної підтримки професійного становлення майбутніх художників-конструкторів); визначено структуру художньої культури майбутніх художників-конструкторів (інтеграційний, індивідуальний, процесуальний компоненти), виокремлено критерії зазначеного феномена (професійний, естетичний, технологічний), показники (за професійним критерієм: мистецький тезаурус, професійно-зорієнтовані знання, знання основ комп'ютерного проектування); за естетичним критерієм: естетичний смак, естетична свідомість, естетичні здібності; за технологічним критерієм: проектні вміння, дизайнерські вміння, творчі вміння), рівні сформованості художньої культури (високий, задовільний, низький); розроблено й апробовано модель формування художньої культури майбутніх

художників-конструкторів (етапи: теоретико-інтерпретаційний, практико-зорієнтований, індивідуально-творчий); подальшого наукового розвитку набула методика формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів.

Практичне значення одержаних результатів дослідження.

На нашу думку, практична значущість одержаних А. Ю. Семенюком результатів полягає в тому, що фактичні матеріали, теоретичні положення, результати та висновки дисертації можуть бути використані в діяльності професійних та закладів вищої освіти на теоретичному (удосконалено зміст навчальних дисциплін основних циклів підготовки, виробничої практики) та методичному (розроблено методичку діагностики та формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів) рівнях. Розроблений спецкурс «Основи формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів» може бути включений до навчального плану підготовки бакалаврів з дизайну як вибіркова дисципліна, факультативний курс, заняття гурткової роботи.

Повнота викладу матеріалів дослідження у публікаціях автора.

Основні результати дослідження викладено у 12 одноосібних публікаціях автора, зокрема: 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному періодичному науковому виданні, 6 – апробаційного характеру.

Аналіз наукових праць А. Ю. Семенюка засвідчив їхню кількісну та якісну відповідність вимогам до опублікування результатів дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та ідентичності змісту автореферату й основних положень дисертації.

Структура дисертації видається продуманою і логічною. Змістове наповнення розділів збалансовано презентує історико-методологічні, науково-теоретичні, методико-прикладні й експериментальні складники результатів дослідження в їх іманентному зв'язку.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено його мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу, схарактеризовано методи роботи, розкрито наукову новизну та практичну значущість результатів дослідження, подано відомості щодо апробації та впровадження одержаних результатів, загальну кількість публікацій, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі «Теоретичні засади формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів у процесі професійної підготовки» проаналізовано стан дослідження проблеми формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів, визначено сутність і структуру феномена «художня культура майбутніх художників-конструкторів», уточнено зміст поняття «художня культура», обґрунтовано педагогічні умови формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів.

Встановлено, що важливу роль у сучасних умовах відіграють фахівці культурно-мистецької професії – художники-конструктори (дизайнери), які, виконуючи художньо-творчу діяльність, вирішують низку естетичних, функційних, технологічно-економічних, експлуатаційних та інших завдань формотворення, закладають підґрунтя естетичного ставлення людини до світу, що сприяє досягненню цілісності та гармонійності розвитку особистості. Синтез наукової, художньої та технічної діяльності художників-конструкторів генерує новоутворення – проект або дизайн як художнє проектування, у якому забезпечується єднання наукових знань, інженерно-технічного мислення, художньо-образної уяви, що спрямоване на формотворення предметного довкілля. Поняття «художня культура» уточнено як сукупність процесів і явищ духовно-практичної діяльності людини, яка створює, розповсюджує, опановує твори мистецтва; художня культура має поліфункційний, культуротворчий характер, який зумовлений її впливом на особистість; маркерами художньої культури є: креативність, діалогове мислення, полікультурні орієнтації, прагнення до освоєння соціокультурного досвіду, синтез художнього та нехудожнього, локального й універсального, класичного та некласичного, інноваційного і традиційного. У дослідженні автор доводить, що художня

культура майбутніх художників-конструкторів – це багатогранне динамічне особистісно-професійне утворення, що відображає здатність фахівця-дизайнера гармонійно та конструктивно перетворювати дійсність за законами гармонії та краси; здатність ініціювати трансформацію абстрактних творчих інтенцій у предмети довколишнього світу; готовність до реалізації художником-конструктором творчого потенціалу у професійній діяльності.

У структурі художньої культури майбутніх художників-конструкторів виокремлено інтеграційний, індивідуальний і процесуальний компоненти, які діагностувалися професійним, естетичним і технологічним критеріями з відповідними показниками: за професійним критерієм: мистецький тезаурус, професійно-зорієнтовані знання, знання основ комп'ютерного проектування; за естетичним критерієм: естетичний смак, естетична свідомість, естетичні здібності); за технологічним критерієм: проектні вміння, дизайнерські вміння, творчі вміння). Відповідно до критеріїв та їх показників, подано якісні характеристики рівнів означеного феномена (високий, задовільний, низький).

Дисертантом визначено педагогічні умови формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів: залучення майбутніх художників-конструкторів до творчої художньої діяльності професійного спрямування з використанням комп'ютерних технологій; усвідомлення майбутніми художниками-конструкторами необхідності реалізації естетичного складника в майбутній професійній діяльності; забезпечення педагогічної підтримки професійного становлення майбутніх художників-конструкторів.

У другому розділі «Експериментальна робота із формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів у процесі професійної підготовки» визначено критерії і показники, схарактеризовано рівні сформованості художньої культури, розроблено й апробовано діагностувальну та експериментальну методики, описано модель формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів у професійній підготовці, подано результати констатувального і прикінцевого етапів експерименту.

На формувальному етапі експерименту побудовано й апробовано модель та методику формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів, що містить мету, етапи, педагогічні умови, форми, методи і засоби їх реалізації, компоненти і кінцевий результат. На теоретико-інтерпретаційному етапі реалізація педагогічних умов переважно здійснювалась у межах курсу «Основи формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів» і на заняттях таких навчальних дисциплін, як «Художня культура» «Культурологія», «Історія мистецтв», «Ергономіка». На практико-зорієнтованому етапі відбувалося відпрацювання практичних умінь і навичок майбутніх художників-конструкторів. З цією метою переважно в межах роботи гуртка студентам пропонувалися творчі вправи і завдання («Відгадай мелодію», «Жива картинна галерея», «Подорожуючи містами світу», «Колаж», «Збери пазл», «Експертиза твору», «Ілюстрація», «Монолог», «Комікси», «Намалюй настрій», «Діалог з картиною», «Розмова з портретом», «Застигла мить», «Пори року», «Опис навпаки», «Художній календар», «Космічний дорожній знак», «Фантастична тварина», «Мозаїка», «Реставрація картини»). З метою розвитку дизайнерських умінь майбутніх художників-конструкторів пропонувалися творчі конкурси («Презентація фірми», «Реклама», «У світі моди», «Паркова скульптура», «Незвичайний ландшафт») тощо. Третій – індивідуально-творчий етап передбачав залучення студентів до педагогічного гуртка «Творча майстерня художника-конструктора», заняття якого проводились у позанавчальний час у форматі тренінгу творчості.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

В цілому позитивно оцінюючи виконане Семенюком А.Ю дисертаційне дослідження, вважаємо за доцільне висловити окремі міркування, що виникли в процесі рецензування роботи й вимагають окремих уточнень і пояснення. Вважаємо, що:

1. На наш погляд, робота значно виграла б, якби автор детальніше проаналізував досвід зарубіжних учених з досліджуваної проблеми, оскільки у списку використаних джерел подано чималий перелік цих видань.

2. Окрім цього, ми вважали б за доцільне у тексті дисертаційного дослідження використання нового визначення терміну професії «дизайнер» замість застарілого «художник-конструктор», нових шифрів спеціальності «Дизайн» (022) та галузі знань (02 Культура і мистецтво).

3. Було б цікаво в тексті дисертації здійснити короткий аналіз сучасних освітніх вимог щодо формування художньої культури майбутніх дизайнерів крізь призму затверджених МОН України і нині діючих Стандартів вищої освіти для першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво.

4. На нашу думку, робота набула б ще більшої ваги, якби дисертант розглянув можливість введення до змісту структури художньої культури майбутніх художників-конструкторів в частині індивідуального або процесуального компонента певний діяльнісний фактор, зважаючи на діяльнісну складову однієї із запропонованих автором дослідження педагогічних умов формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів, а саме: залучення їх до художньої творчої діяльності професійного спрямування з використанням комп'ютерних технологій.

5. Враховуючи міждисциплінарний характер дисертації та намагання автора досліджувати складну феноменологію художньої культури з позиції філософії, педагогіки, культурології, психології, прикладних методик доцільно було б скласти словник-тезаурус основних понять у додатках.

6. Текст дисертації не позбавлений недоліків технічного характеру, наявні нечисленні орфографічні та стилістичні огріхи (с. 72, 73, 79, 98, 111, 129, 146).

Загальний висновок

Дисертаційна робота «Формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів у процесі професійної підготовки», подана на

здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, відповідає чинним вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», а її автор, Семенюк Антон Юрійович, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

кандидат педагогічних наук, доцент

Томашевський Володимир Володимирович,

Криворізький державний педагогічний університет,

завідувач кафедри декоративно-прикладного

мистецтва та дизайну

